

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

ФАКУЛЬТЕТ АРХІТЕКТУРИ
Кафедра архітектурного проектування
«на правах рукопису»

Студент ІІ курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
Хмельницький Іван

«ПРИЙОМИ ПРИСТОСУВАННЯ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА АРХІТЕКТУРИ
ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МИСТЕЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ»

Кваліфікаційне наукове дослідження
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Спеціальності 191 – Архітектура та містобудування
ОНП «Архітектура будівель і споруд»

Розглянуто й узгоджено на засіданні
кафедри архітектурного проектування
” ____ “ _____ 20__ р., (протокол № ____)

Науковий керівник:
Антонюк Д.І.,
кандидат архітектури, доцент.

Київ – 2025

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. «Сучасні тенденції та практичний досвід пристосування пам'яток історії та архітектури для навчальних закладів мистецтва та архітектури»

1.1. Формування концепції архітектурно-просторової адаптації пам'яток історії та архітектури для потреб навчальних закладів мистецтва та архітектури.

1.2. Аналіз існуючих досліджень, нормативних документів та літератури, присвячених адаптації пам'яток архітектури для навчальних закладів мистецтва та архітектури.

1.3. Досвід зарубіжної практики пристосування пам'яток історії та архітектури для навчальних закладів мистецтва та архітектури.

Висновки

РОЗДІЛ 2. «Функціонально-просторові особливості адаптації пам'яток архітектури для потреб навчальних закладів мистецтва та архітектури»

2.1. Принципи функціональної трансформації історичних будівель для освітніх потреб

2.2. Функціонально-планувальні рішення для навчальних, творчих та адміністративних просторів

2.3. Збереження історичної автентичності та інтеграція сучасних архітектурних рішень

Висновки

РОЗДІЛ 3. «Принципи пристосування пам'яток історії та архітектури для навчального закладу НАОМА»

3.1. Візуально просторові зв'язки НАОМА та міста

3.2. Містобудівний контекст та історичні особливості

3.3. Концепція благоустрою території та будівлі НАОМА

Висновки

Загальні висновки

РОЗДІЛ 1.

Сучасні тенденції та практичний досвід пристосування пам'яток історії та архітектури для навчальних закладів мистецтва та архітектури»

1.1. Формування концепції архітектурно-просторової адаптації пам'яток історії та архітектури для потреб навчальних закладів мистецтва та архітектури

Адаптація пам'яток історії та архітектури для потреб навчальних закладів є актуальним напрямом досліджень у сфері архітектури, реставрації та освіти. Збереження та переосмислення історичних будівель сприяє інтеграції культурної спадщини в сучасний міський простір, забезпечуючи функціональне використання об'єктів, які втратили своє первісне призначення.

Основні принципи адаптації історичних пам'яток

1. Збереження автентичності
2. Функціональна трансформація
3. Енергетична ефективність

Методи архітектурно-просторової адаптації

1. Реконструкція – часткове або повне відновлення історичної будівлі із застосуванням автентичних технологій та матеріалів.
2. Ревіталізація – адаптація старих будівель під нові функції без кардинального змінення структури.
3. Інтеграція сучасних технологій – впровадження мультимедійних просторів, інтерактивних навчальних платформ та мобільних конструкцій

1.2. Аналіз існуючих досліджень, нормативних документів та літератури, присвячених адаптації пам'яток архітектури для навчальних закладів мистецтва та архітектури

Адаптація історичних пам'яток архітектури для використання у сфері освіти та мистецтва є актуальною темою досліджень у зв'язку з необхідністю збереження культурної спадщини та її інтеграції у сучасний міський простір. У цьому розділі проаналізовано основні наукові дослідження, нормативні документи та літературні джерела, що регламентують та обґрунтовують цей процес.

Аналіз наукових джерел, нормативних документів та літератури підтверджує, що адаптація пам'яток архітектури до навчальних закладів мистецтва є важливим завданням. Вона забезпечує збереження історичних будівель, створення якісного освітнього простору та підтримку культурної ідентичності. Врахування міжнародного досвіду, дотримання нормативних вимог та використання сучасних реставраційних методик є ключовими аспектами успішної адаптації.

1.3. Досвід зарубіжної практики пристосування пам'яток історії та архітектури для навчальних закладів мистецтва та архітектури

1. Королівський коледж мистецтв, Лондон
Королівський коледж мистецтв у Лондоні є прикладом успішної адаптації історичних будівель до потреб мистецької освіти.

Основними принципами реконструкції стали:

- збереження історичних фасадів;
- інтеграція сучасних аудиторій і лабораторій;

використання екологічно стійких технологій для модернізації будівельних конструкцій

2.Віденська академія мистецтв

Академія мистецтв у Відні розташована у будівлі XIX століття, яка була адаптована для сучасного навчального процесу.

Основні напрямки адаптації:

- створення просторих ательє та майстерень;
- інтеграція мультимедійного обладнання в історичні аудиторії;

збереження оригінальних архітектурних елементів при адаптації внутрішнього простору

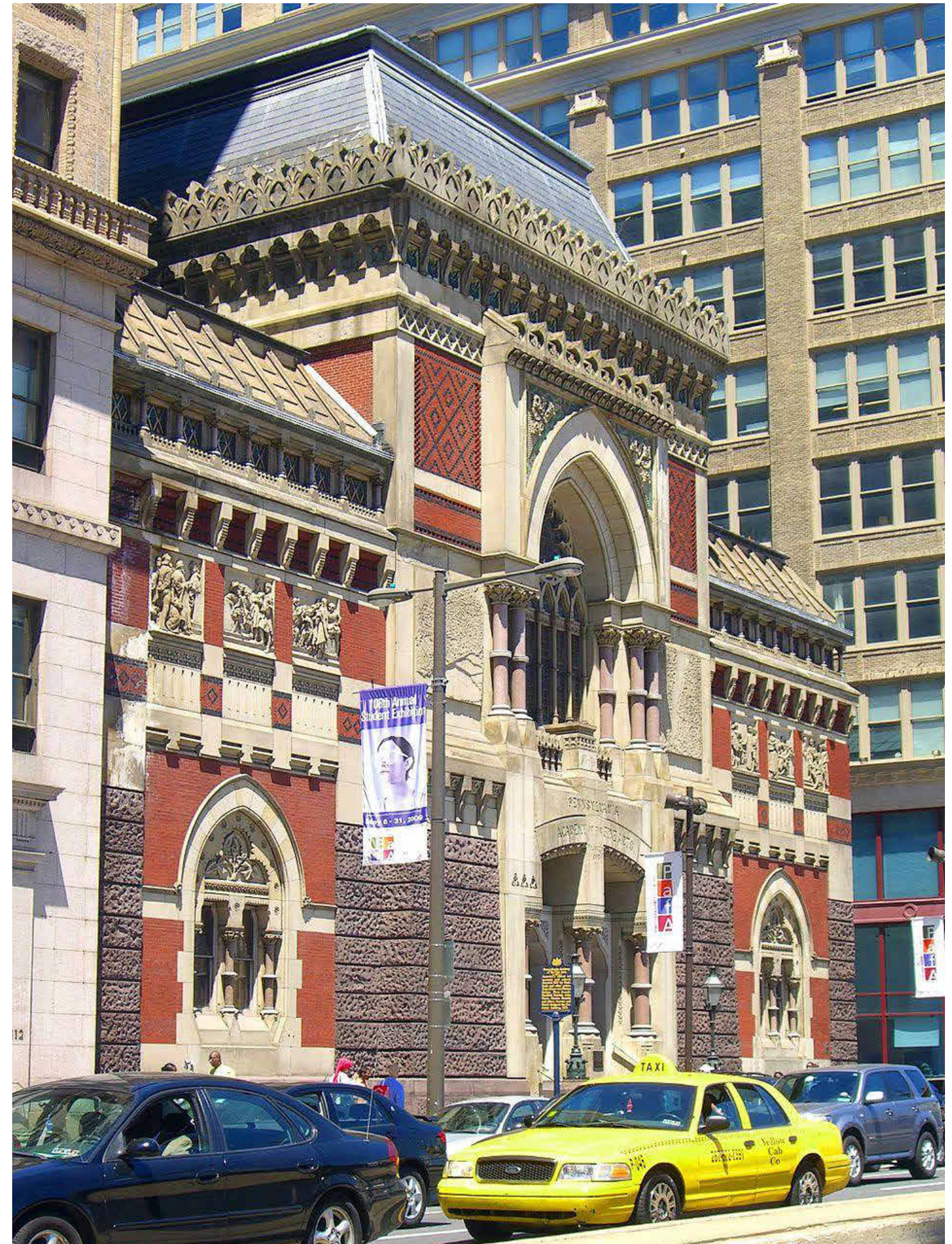
3. Університет мистецтв у Філадельфії

Цей навчальний заклад використовує історичні будівлі XIX століття, які були адаптовані відповідно до сучасних потреб студентів.

Основні аспекти адаптації включають:

- модернізацію системи освітлення та вентиляції;
- облаштування виставкових просторів у старовинних холах;

відновлення оригінальних архітектурних деталей при одночасному впровадженні нових технологій навчання

4. Гарвардський університет — приватний університет в американському місті Кембридж, штат Массачусетс. Заснований в 1636 році, Гарвард — найдавніший діючий заклад вищої освіти в США. Гарвард вважають одним із найкращих університетів світу. У 2010 році Гарвард посів друге місце у міжнародному рейтингу університетів планети QS, вперше за всю семирічну історію рейтингу поступившись верхнім рядком Кембриджу (Англія).

5.Оксфордський університет — найстаріший англomовний університет у світі, а також перший університет у Великій Британії. Заснований у 1096 році, розташований у місті Оксфорд, графство Оксфордшир.

6. Палаццо Веккьо (італ. Палаццо Веккіо, Старий палац) — будівля у Флоренції, на площі Синьорії, побудована в 1299–1314 роках за проектом Арнольфо ді Камбіо; одна з найвідоміших будівель міста. В даний час служить ратушею.

7. Львівська національна академія мистецтв (ЛНАМ) — державна мистецька школа вищої освіти у Львові, Україна.

8. Резиденція митрополитів Буковини і Далмації, де нині розташований Чернівецький національний університет, була адаптована до сучасних навчальних потреб із дотриманням принципів збереження історичної автентичності. Внутрішні приміщення переобладнані під сучасні аудиторії з інтегрованими мультимедійними системами, оновленим освітленням і вентиляцією.

9. Вид на нову будівлю SANAA, спроектовану Художньої галереї Нового Південного Уельсу, 2022

10. Меморіальна церква кайзера Вільгельма (німецька: Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche), в основному відома як Меморіальна церква (німецька: Gedächtniskirche [gəˈdɛçtnɪsˈkɪʁçə]) є протестантською церквою, пов'язаною з Євангельською церквою в Берліні, Бранденбурзі та Сілезьких Верхніх Лузах, регіональним органом протестантської церкви в Німеччині. Він розташований у Берліні на Курфюрстендаммі в центрі площі Брайтшайдплац.

11.Палаці або Вілли Медічі (італ. Ville medicee) — ряд сільських комплексів будівель в Тоскані, які належали членам сім'ї Медічі між 15-м та 17-м століттями

Висновки по Розділу 1

1.1. Формування концепції адаптації

Адаптація пам'яток архітектури для навчальних потреб сприяє збереженню культурної спадщини та її інтеграції в міський простір.

Основними принципами є автентичність, функціональна трансформація та енергоефективність.

Методи: реконструкція, ревіталізація та впровадження сучасних технологій.

1.2. Аналіз досліджень і нормативів

Існує значна база наукових і нормативних джерел, які регламентують адаптацію історичних будівель до нових функцій.

Важливо враховувати міжнародний досвід і сучасні реставраційні методи.

Черновці резиденція добавить

Заменить помпиду

1.3. Зарубіжна практика

Практика різних країн (Великобританія, Австрія, США, Франція) демонструє, що адаптація може бути успішною при збереженні історичної цінності.

Усі приклади поєднують стару архітектуру з сучасним функціональним наповненням та технологіями.

РОЗДІЛ 2.

Функціонально-просторові особливості адаптації пам'яток архітектури для потреб навчальних закладів мистецтва та архітектури

Функціональна організація простору

- 1. Навчальні аудиторії та майстерні** – приміщення для проведення лекцій, семінарів та практичних занять.
- 2. Бібліотеки та архіви** – спеціалізовані приміщення, які поєднують історичні архітектурні особливості з сучасними технологіями збереження інформації.
- 3. Виставкові простори та галереї** – зали для експонування робіт студентів і викладачів, що дозволяє поєднувати навчальний процес із художньою практикою.
- 4. Соціальні зони та рекреаційні простори** – місця для відпочинку, неформального спілкування та взаємодії студентів, що важливо для розвитку творчого середовища.

Наприклад, Університет мистецтв у Лондоні (University of the Arts London) використовує історичні промислові споруди, які були переобладнані під навчальні аудиторії, зали та студії. Інший приклад – Академія мистецтв у Відні, розміщена у реконструйованій будівлі XVIII століття, що поєднує класичну архітектуру з інноваційними просторовими рішеннями

2.1. Принципи функціональної трансформації історичних будівель для освітніх потреб

1. Принцип збереження архітектурної автентичності

Одним із ключових принципів адаптації є мінімальне втручання в історичну структуру будівлі. Це означає, що всі зміни повинні відповідати початковій архітектурній концепції та бути зворотними, якщо в майбутньому виникне необхідність у відновленні оригінального вигляду.

2. Принцип адаптивного повторного використання

Історичні будівлі часто мають планувальні обмеження, які необхідно враховувати при їх переобладнанні. Адаптивне повторне використання передбачає створення нових функціональних просторів із мінімальним впливом на несучі конструкції та первісний вигляд будівлі.

3. Принцип просторової гнучкості

Сучасні навчальні процеси вимагають адаптивних і багатоцільових просторів. Важливою складовою є створення мобільних навчальних зон, які можуть змінювати функціональне призначення залежно від потреб студентів і викладачів.

4. Принцип технологічної інтеграції

Збереження історичних будівель для освітніх потреб передбачає використання сучасних технологій для покращення комфорту та ефективності навчального процесу. Це включає встановлення мультимедійного обладнання, системи клімат-контролю та акустичних рішень.

5. Принцип інклюзивності та доступності

Реконструкція історичних будівель передбачає створення доступного середовища для всіх категорій населення, включаючи осіб з обмеженими можливостями. Це реалізується через проектування безбар'єрного доступу, встановлення ліфтів, пандусів та тактильних елементів для слабоворих людей.

6. Принцип екологічної стійкості

Адаптація історичних будівель для освітніх потреб передбачає впровадження принципів енергоефективності та сталого розвитку. Використання природного освітлення, системи рекуперації тепла, відновлюваних джерел енергії допомагає зменшити екологічний вплив експлуатації будівлі.

2.2. Функціонально-планувальні рішення для навчальних, творчих та адміністративних просторів

Адаптація історичних будівель для навчальних закладів мистецтва та архітектури вимагає ретельного проектування функціонально-планувальних рішень, що відповідають сучасним освітнім, творчим і адміністративним потребам. Створення комфортного середовища для студентів і викладачів має враховувати специфіку навчального процесу, забезпечуючи баланс між збереженням архітектурної автентичності та інтеграцією сучасних технологій.

Модульність – можливість трансформації приміщень залежно від формату занять (лекції, семінари, майстер-класи).

Природне освітлення – максимальне використання існуючих віконних прорізів для покращення комфорту навчального середовища

Акустична адаптація – забезпечення шумоізоляції приміщень, особливо в будівлях із великими відкритими просторами

Логічне розташування – офіси адміністрації та методичних відділів повинні бути легко доступні для студентів та викладачів .

Гнучкість простору – використання відкритих планувальних для багатофункціонального використання конференц-залів та переговорних кімнат.

Створення зон для неформального спілкування – організація коворкінгів, кімнат відпочинку сприяє ефективному обміну ідеями.

2.3.Збереження історичної автентичності та інтеграція сучасних архітектурних рішень

- **Консервація** – збереження оригінальних елементів будівлі без значних змін
- **Ревалоризація** – адаптація простору до нових функцій із максимальним збереженням його історичного вигляду
- **Реконструкція** – відновлення зруйнованих частин відповідно до історичних джерел
- **Легкі конструкції та модульні системи** – використання металевих і скляних вставок, що не змінюють основну структуру будівлі
- **Розумні системи управління будівлею** – інтеграція енергоефективних рішень, таких як автоматизоване освітлення та клімат-контроль
- **3D-сканування та цифрове моделювання** – технології, що допомагають у точному відтворенні втрачених архітектурних деталей
- **Контрастний підхід** – додавання сучасних форм та матеріалів, що чітко відрізняються від історичних .
- **Мімікрія** – використання нових матеріалів із відтворенням історичного стилю.
- **Реверсивність** – усі нововведення мають бути зворотними без шкоди для автентичних елементів

Висновки по Розділу 2

2.1. Принципи функціональної трансформації

Адаптація має базуватись на принципах: автентичність, гнучкість простору, адаптивність, технологічність, доступність та екологічність.

Важливо передбачити зворотність змін і повагу до історичної структури.

2.2. Функціонально-планувальні рішення

Створення простору для навчання, творчості та адміністрації має враховувати логіку переміщення, природне освітлення й акустику.

Також важливо забезпечити комфортне середовище для комунікації та відпочинку.

2.3. Збереження автентичності + інтеграція

Існує широкий спектр підходів: від консервації до використання сучасних рішень (3D-сканування, модульні конструкції).

Підходи можуть бути контрастними або мімікрійними, головне — з повагою до історичної суті будівлі.

РОЗДІЛ 3. Принципи пристосування пам'яток історії та архітектури для навчального закладу НАОМА

Пристосування пам'яток історії та архітектури для сучасних освітніх установ є актуальним завданням у сфері збереження культурної спадщини. Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури (НАОМА) як один із провідних навчальних закладів України має особливу потребу в адаптації історичних будівель для своїх освітніх потреб. Це забезпечує збереження історичного середовища, а також створює унікальні умови для навчання студентів мистецьких спеціальностей.

3.1. Візуально просторові зв'язки НАОМА та міста

3.2. Містобудівний контекст та історичні особливості

Будівлі, що використовуються НАОМА, розташовані у центральній частині міста, де історична забудова формувалася протягом кількох століть. Вони є важливими елементами міського ландшафту та культурної спадщини. Архітектурний стиль цих будівель відображає історичні тенденції відповідних періодів, зокрема класицизм, модерн та конструктивізм.

3.3. Концепція благоустрою території та будівлі НАОМА

Концепція "мезопросторів академії", яка передбачає створення системи тематичних садів, присвячених видатним діячам, пов'язаним з історією академії, не лише збагачує естетичний аспект проекту, але й формує нові місця для рефлексії й культурної пам'яті.

Проект адаптації історичних пам'яток для потреб сучасних навчальних закладів мистецтв набуває особливої значущості в умовах браку публічних просторів у міському середовищі Києва. Ініціатива зі створення першої в Україні "Площі мистецтв" має на меті інтеграцію архітектурної спадщини в сучасний міський простір, формування нової платформи для соціально-культурного діалогу та забезпечення гармонійного взаємозв'язку між академією й містом. Окрім площі, концепція розвитку академії охоплює створення універсального виставкового залу для демонстрації творчих здобутків студентів і викладачів, що є відповіддю на проблему нестачі сучасних виставкових площ у Києві та надає можливості для архівування й експозиції робіт у спеціалізованому середовищі. Важливим аспектом є також реорганізація простору академії з метою адаптації горищних приміщень під додаткові навчальні аудиторії.

1. Кутова ділянка, що включає в себе підпірну стіну та схил, представляє собою першу візуальну зону, що сприймається спостерігачем, який рухається в напрямку до Академії або на Поділ по ноні Воскресенського узвозу. Розташування поруч пам'ятника загиблим також створює додаткову точку фокусування у зоровому полі.

2.Фронтальна ділянка розташована на внутрішній території підпірної стіни зі схилом, що знаходиться напроти головного входу до університету. Вона межує з територією археологічної пам'ятки, що складається з залишків фундаментів Церкви, а також зеленого скверу, на якому розташовані пам'ятники різних історичних епох, включаючи пам'ятники Шевченку, Малевичу, Приймаченко та інші. На фасаді будівлі знаходиться меморіальна дошка з вишитими засновниками Академії, включаючи Бойчука.

3. Ділянка, розташована на східному краї території, відзначається відмінними панорамними видами на центральну частину міста Києва. Її близькість до будівлі Академії сприяє зручному доступу до освітніх та культурних ресурсів центру, підкреслюючи стратегічне значення цієї локації.

4. Ділянка, розташована на північно-східному краї території, відзначається особливими панорамними видами, зокрема видом на Замкову гору та Андріївську Церкву. Розташування поряд з технічними блоками (гаражами) може впливати на функціональність ділянки, але водночас забезпечує зручний доступ до інфраструктури та можливість забезпечення технічних потреб. Відмінні панорамні види на історично значимі об'єкти міста сприяють естетичному задоволенню спостерігачів та підкреслюють культурну та історичну цінність цієї локації.

5. Ділянка, розташована на північному краї території прямо по центральній композиційній осі та осі симетрії будівлі Академії, характеризується привабливими панорамними краєвидами на Київські пагорби. Вона знаходиться в центрі "студентських тусовок", що пов'язані з відвідуванням буфету та їдальні, участю в творчих заходах на відкритому повітрі та проведенням різноманітних заходів культурного та соціального характеру.

6. Ділянка, розташована в північно-західній частині території Академії, вирізняється великою площею та високим рівнем озеленення, характеризується значною кількістю дерев. Відсутність візуальних зв'язків з містом надає їй відокремленість від зовнішнього середовища. Зазначена ділянка має значний потенціал для внутрішнього розвитку та подальшого організованого використання.

TIGWELD KYIV

НАОМАНОВА

СОФІЙСЬКИЙ
СОБОР

АНДРІВСЬКА
ЦЕРКВА

МИХАЙЛІВСЬКИЙ
ЗОЛОТОВЕРХІЙ
МОНАСТИР

КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКА
ЛАВРА

Ситуаційний план м 1:5000

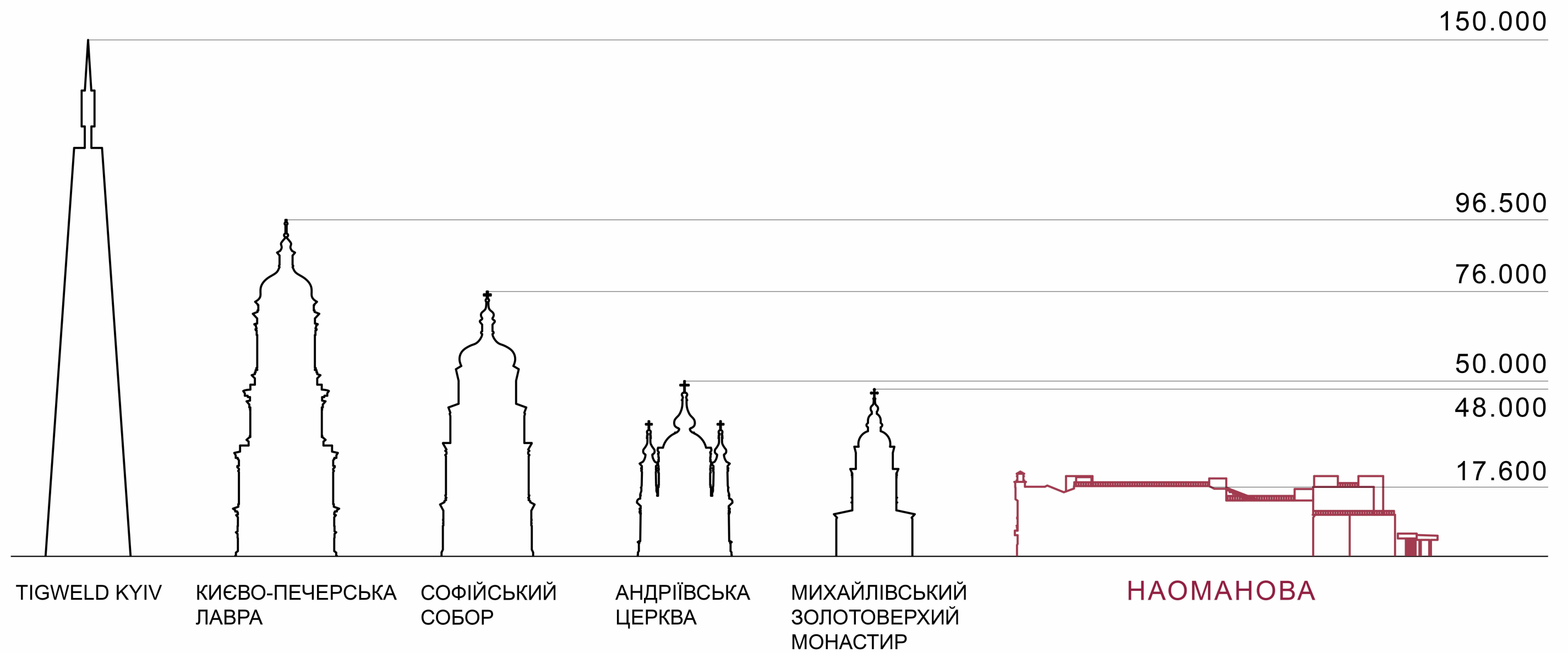
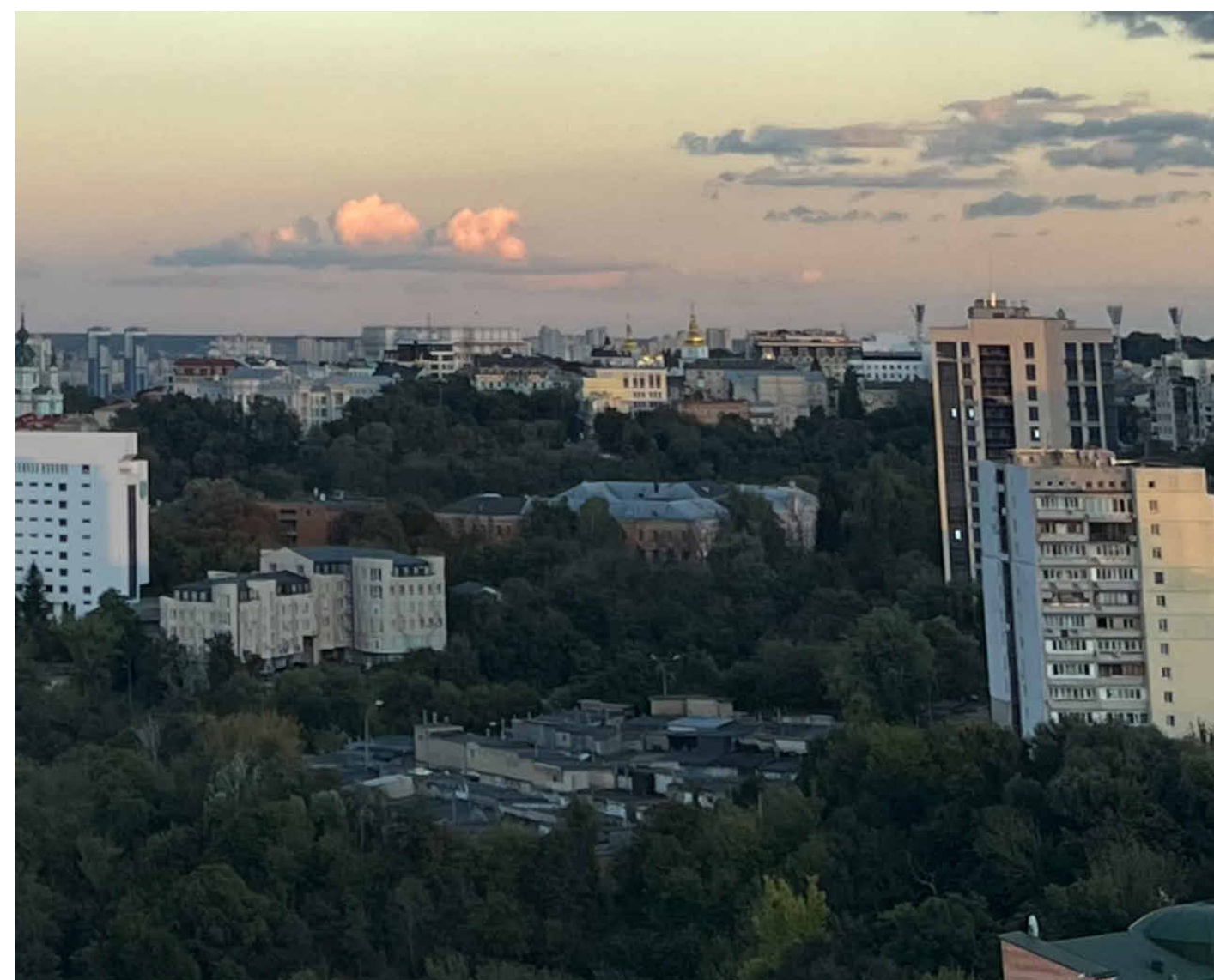
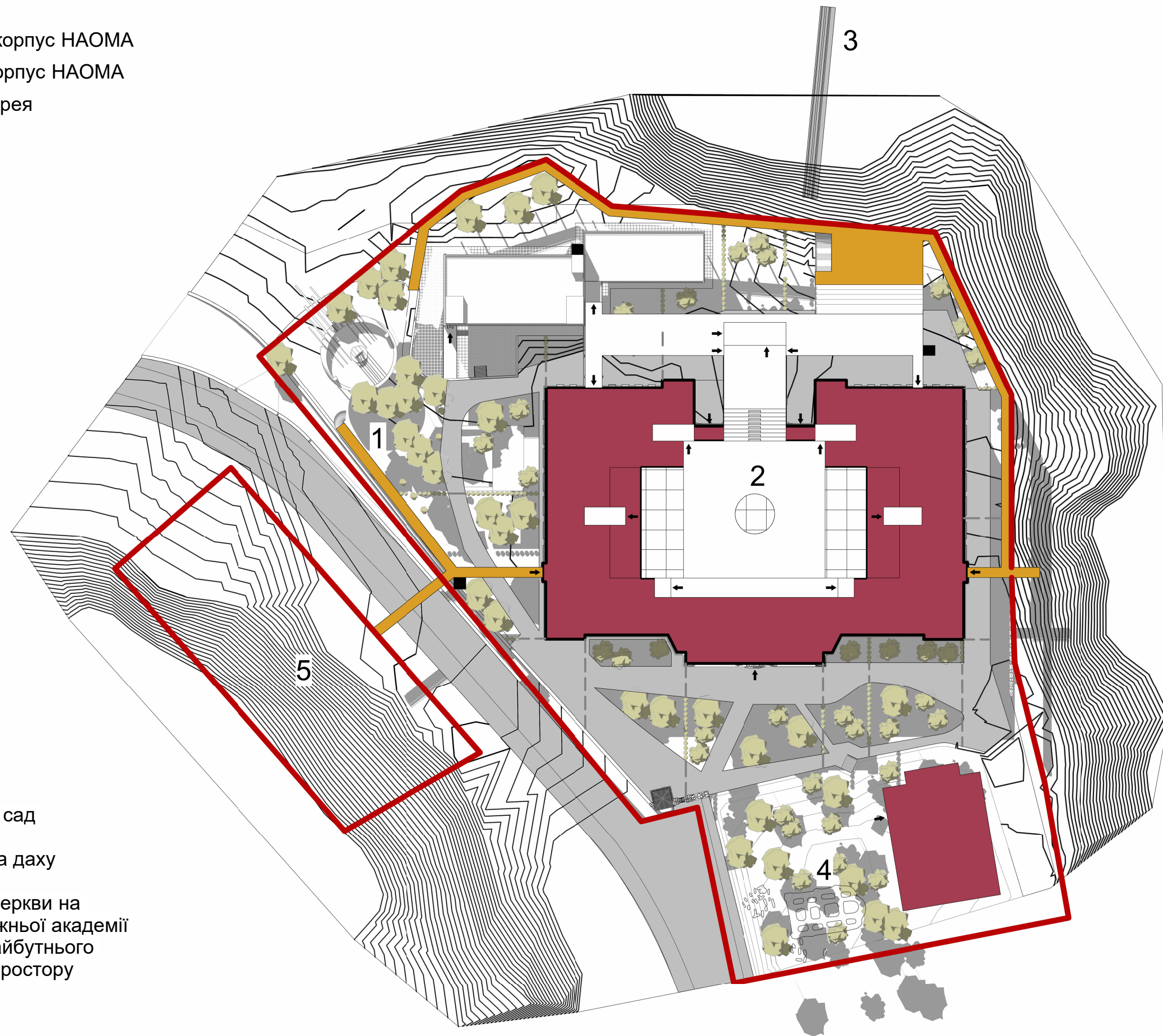

Схема накладання розрізів

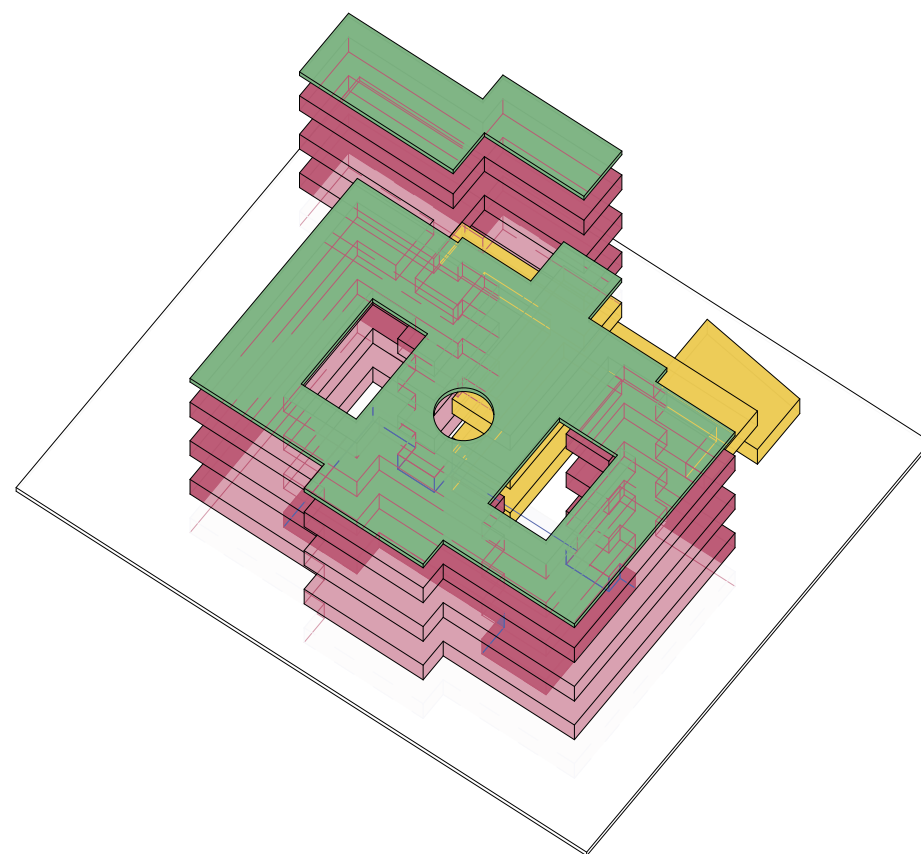
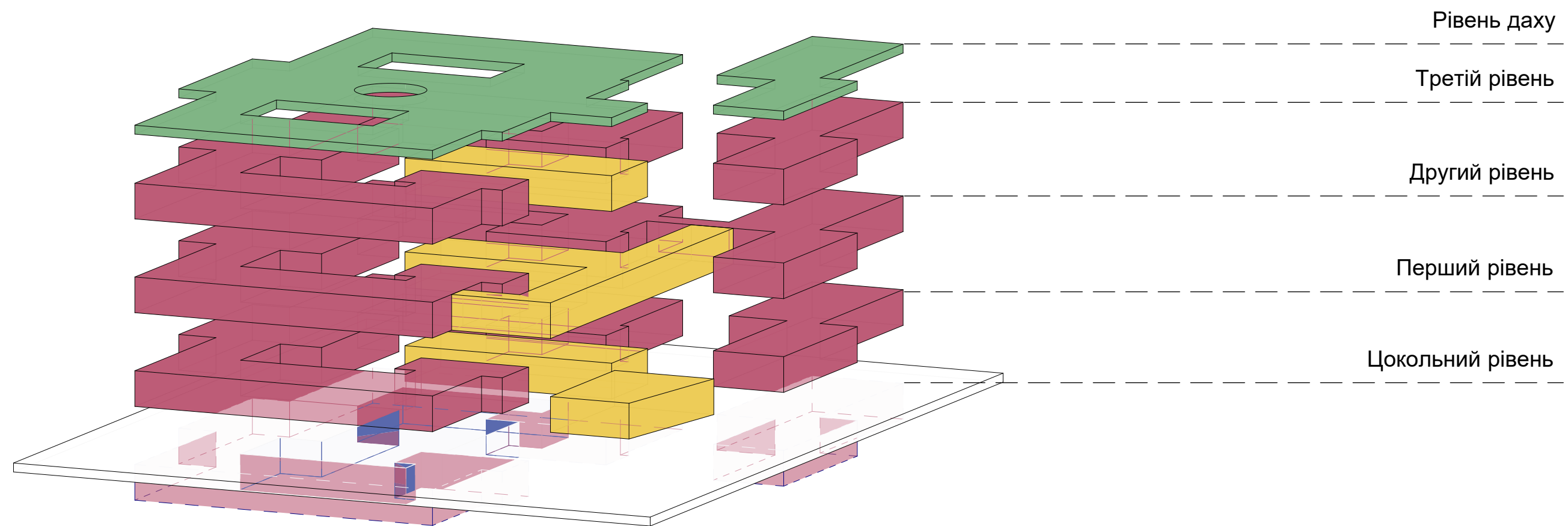
- Старий корпус НАОМА
- Новий корпус НАОМА
- Арт галерея

ЕКСПЛІКАЦІЯ:

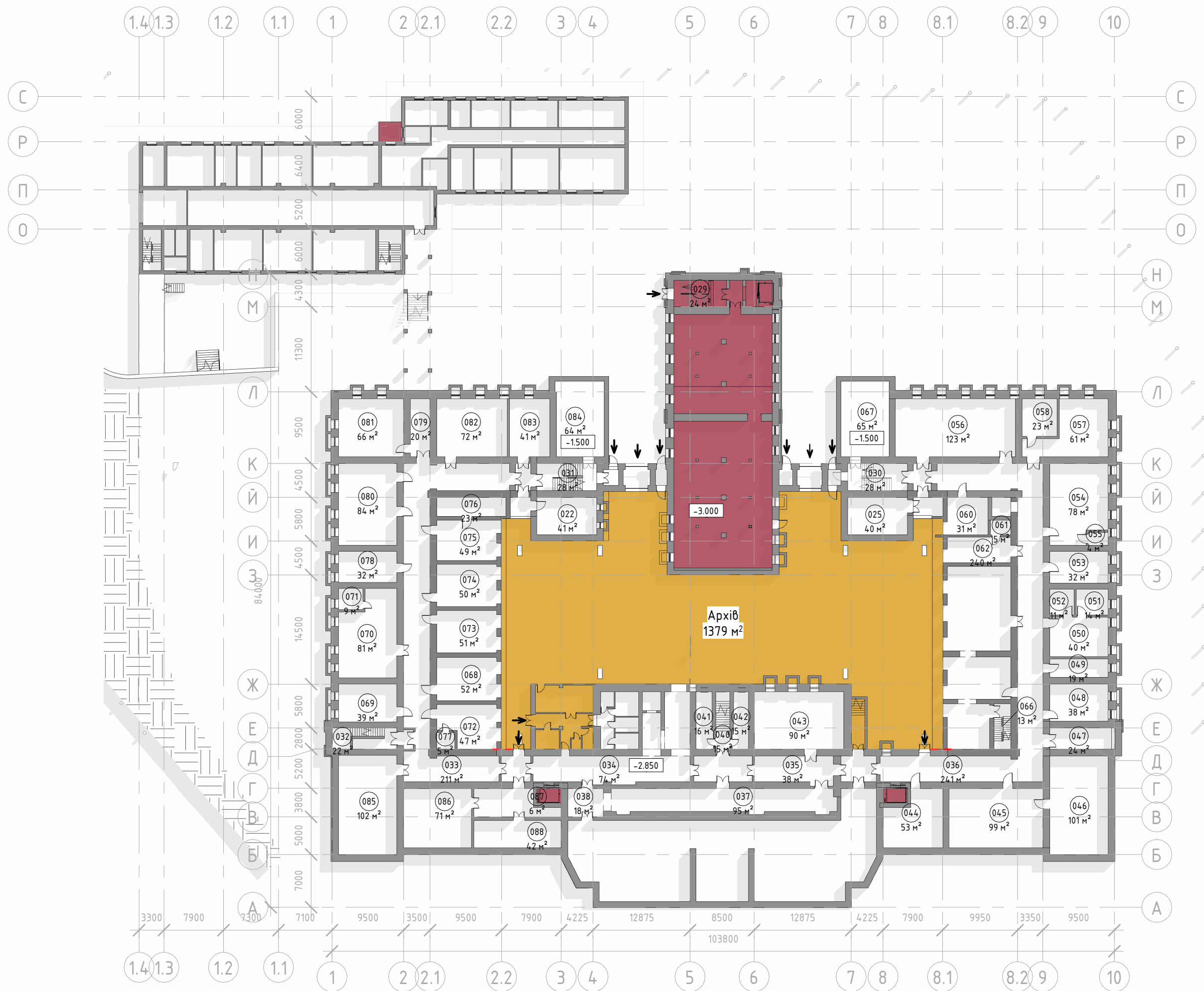
1. Академічний сад ім.Бойчука
2. Арт площа на даху
3. Фунікулер
4. Фундамент церкви на території художньої академії
5. Територія майбутнього студентського простору

Генеральний план м 1:1000

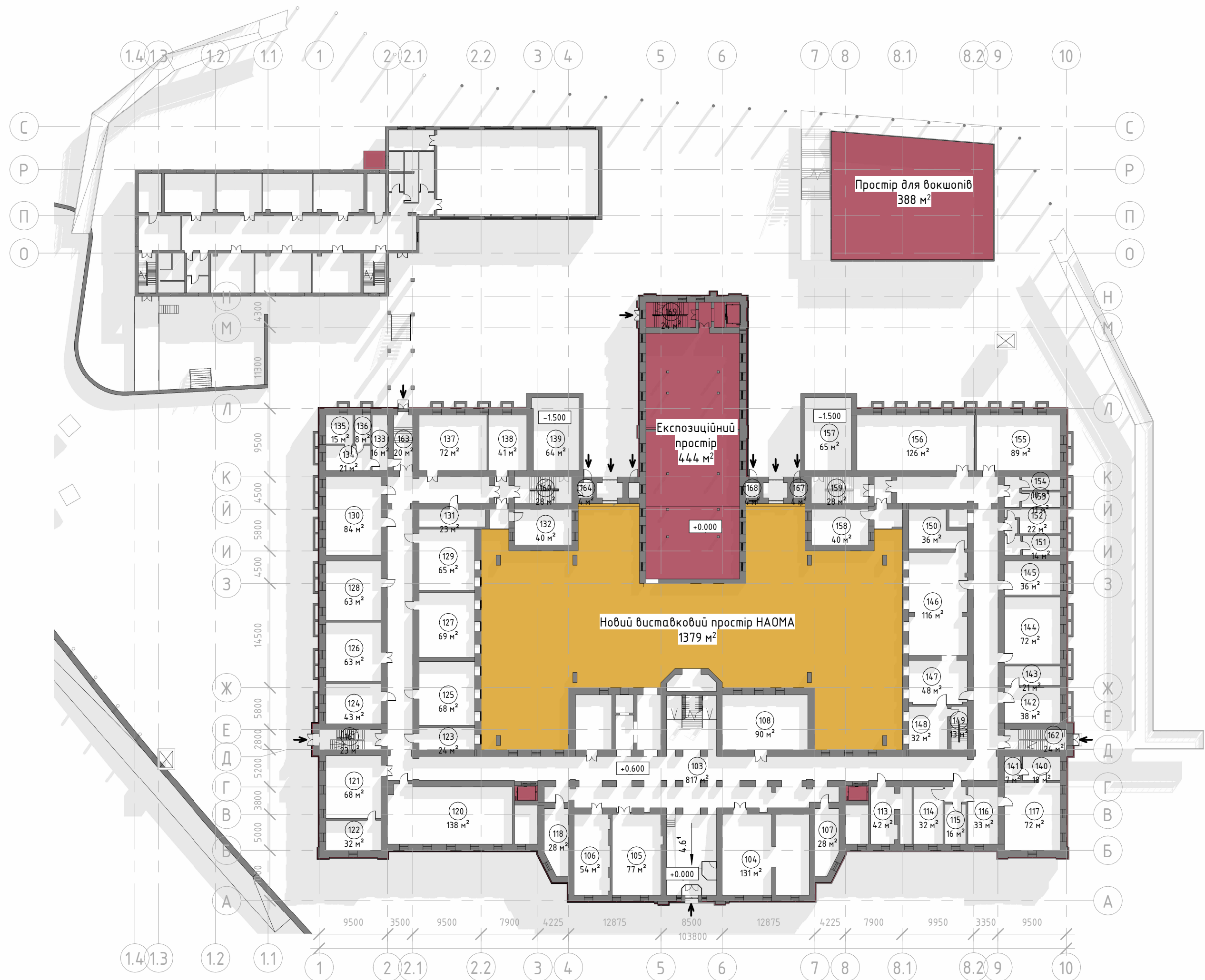

- Учбовий блок
- Експозиційний блок
- Архівний блок
- Міська площа

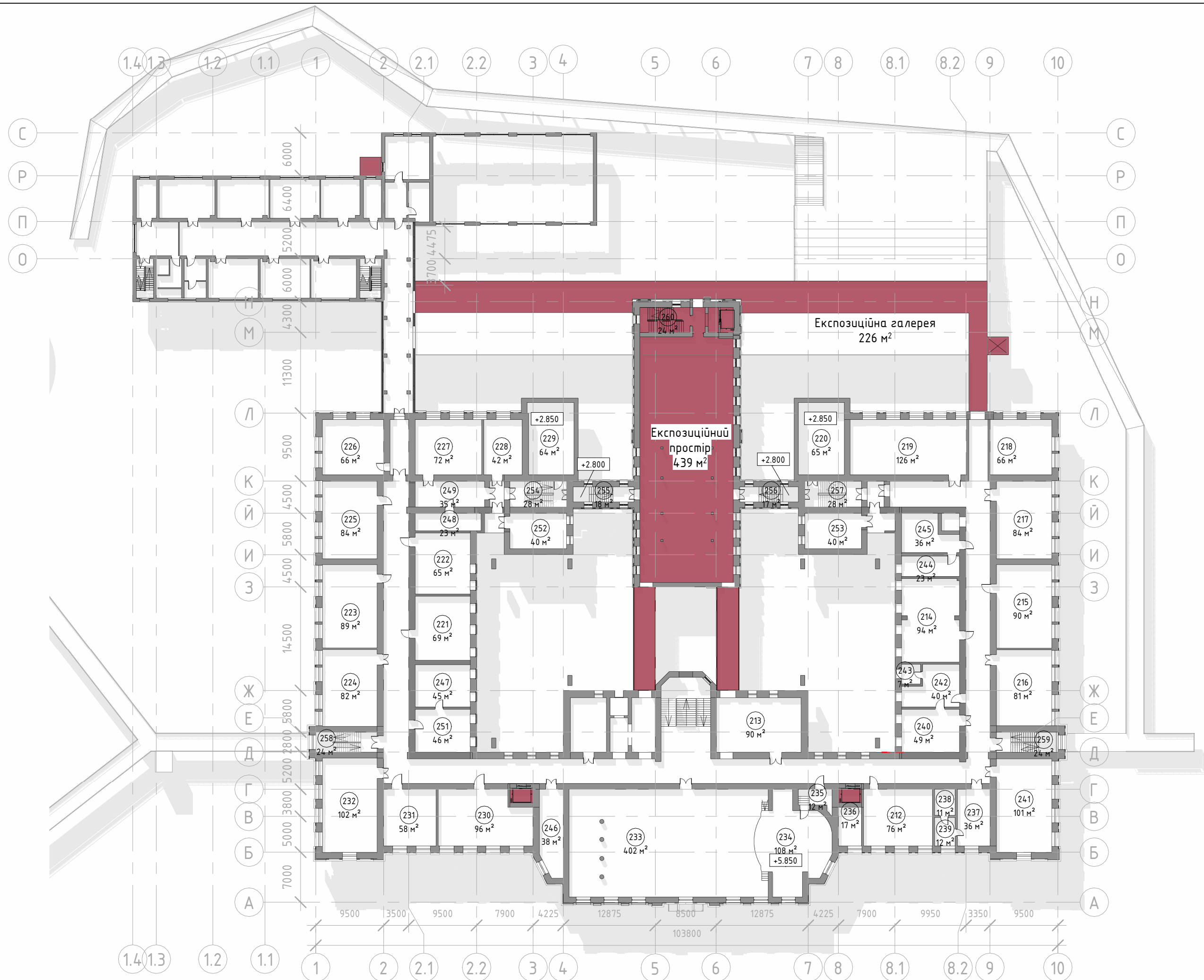
Схема функціонального зонування

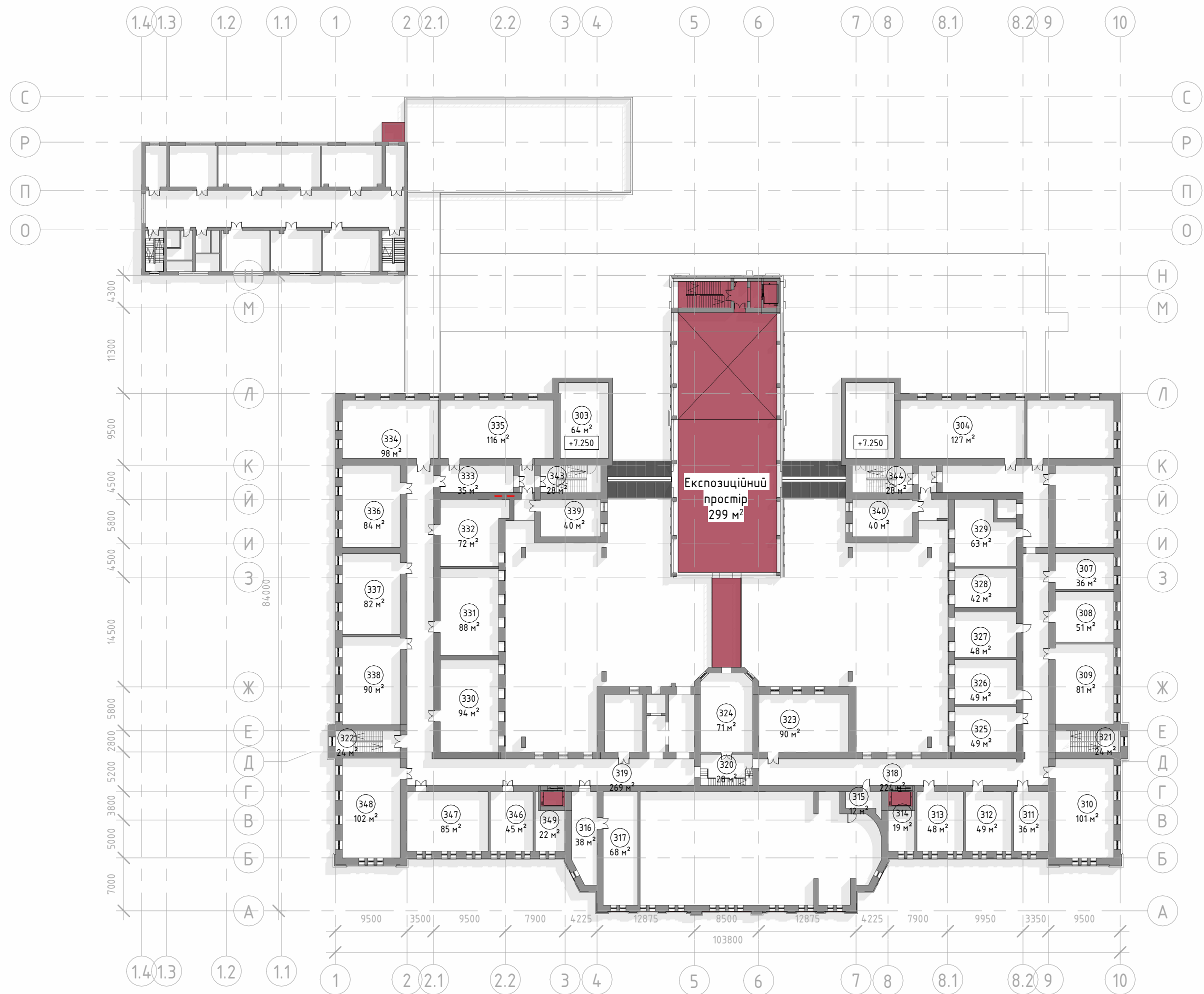
План -1-го поверху на відмітці -2.850 м 1:500

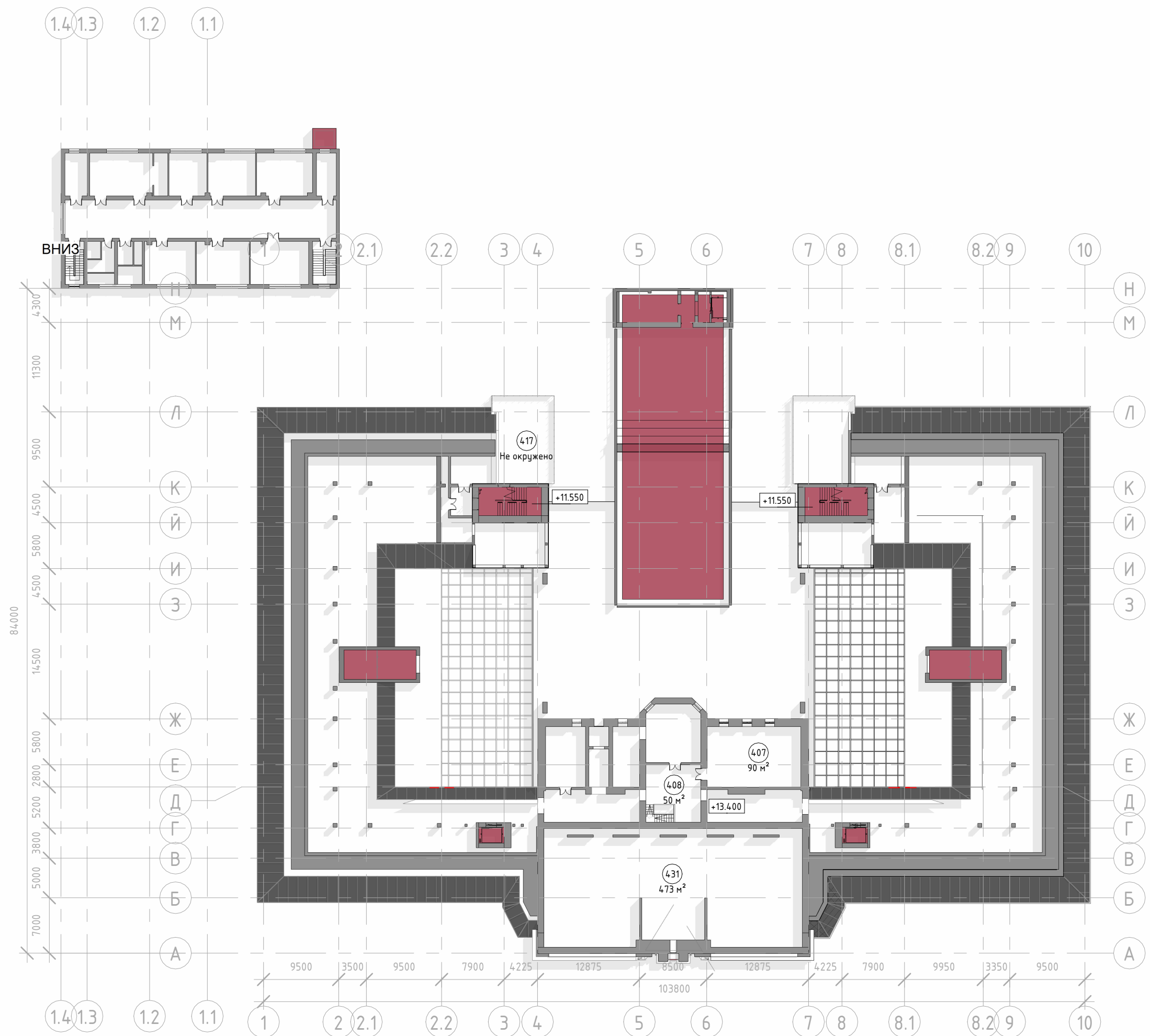
План 1-го поверху на відмітці +0.600 м 1:500

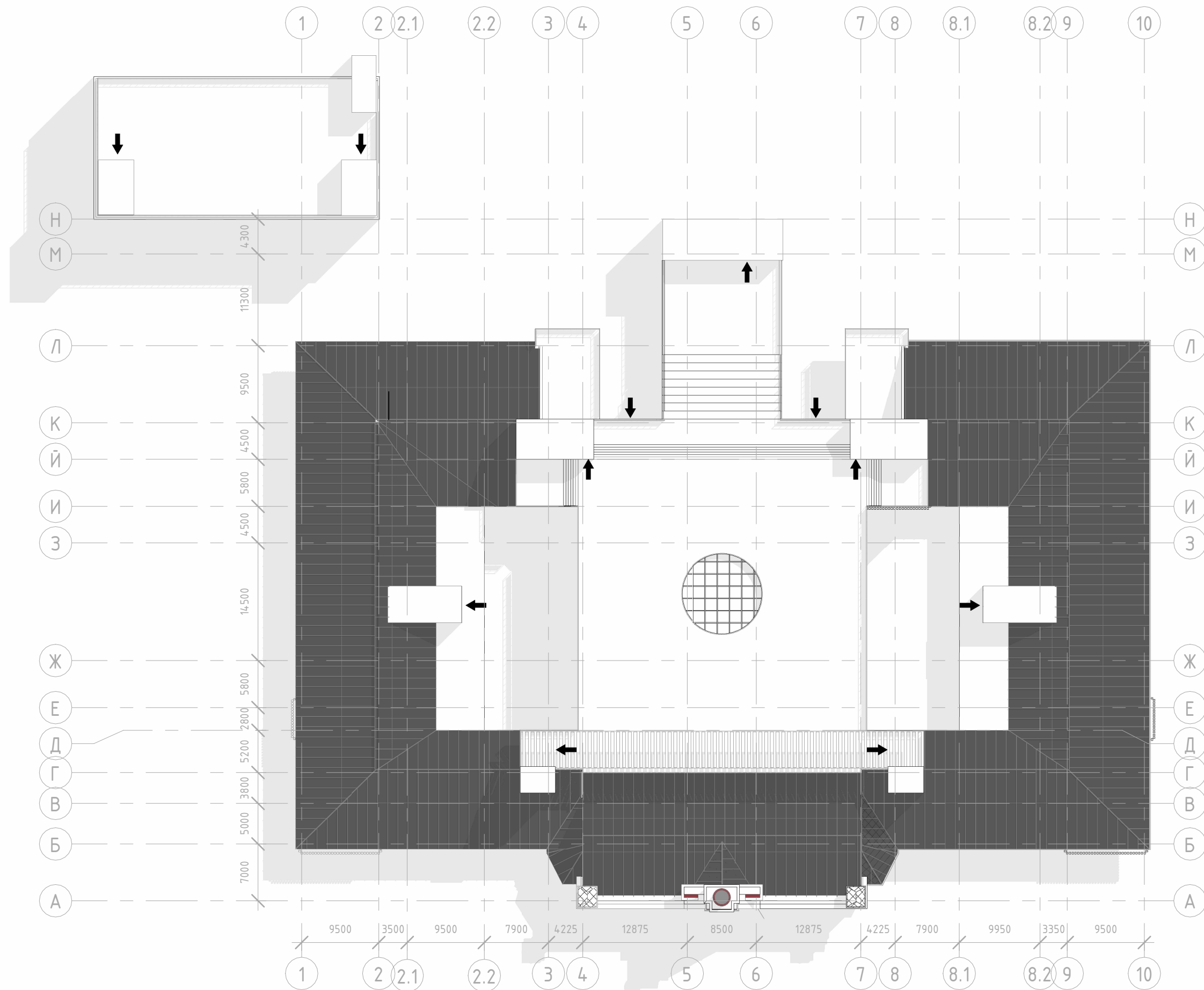
План 2-го поверху на відмітці +5.100 м 1:500

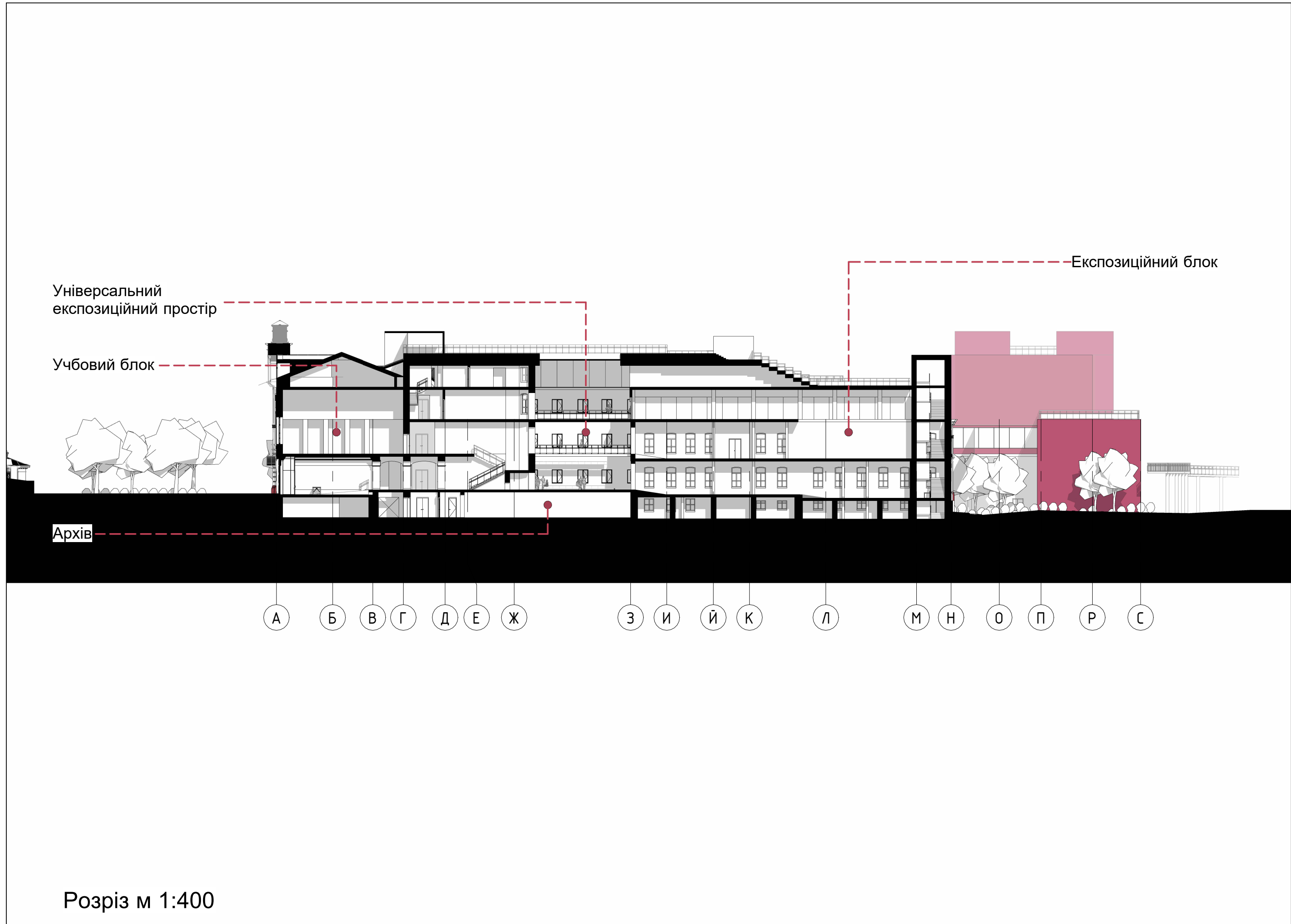
План 3-го поверху на відмітці +9.400 м 1:500

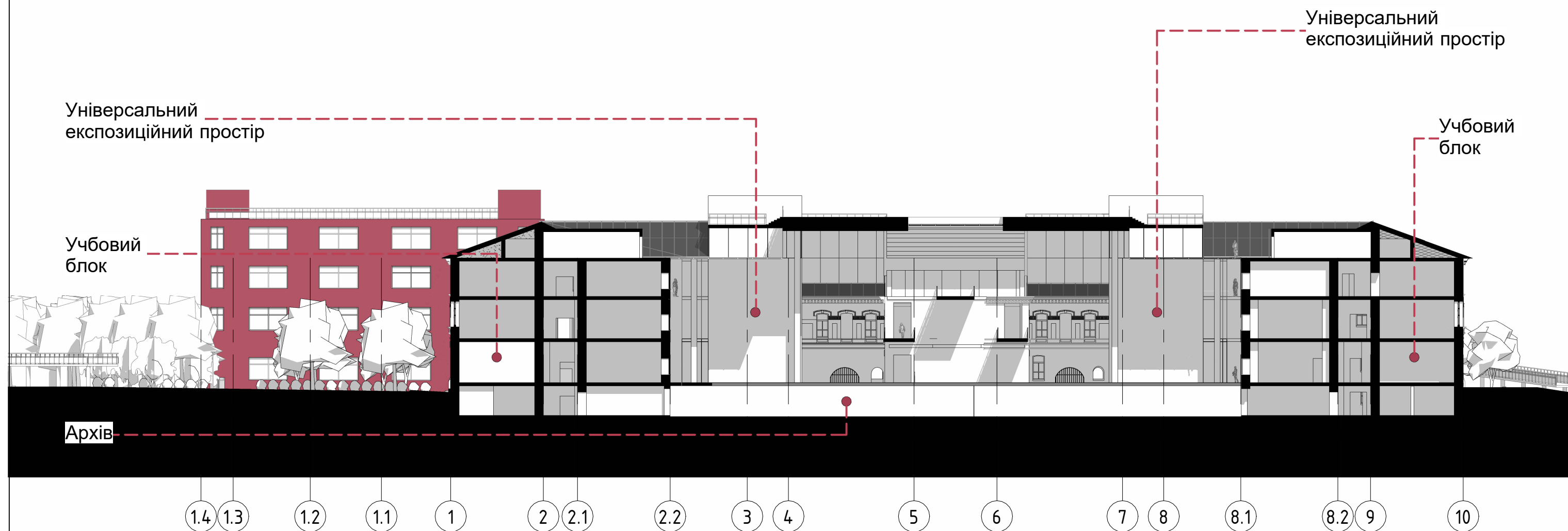

План 4-го поверху на відмітці +13.400 м 1:500

План покрівлі на відмітці +16.800 м 1:500

Розріз 2 м 1:400

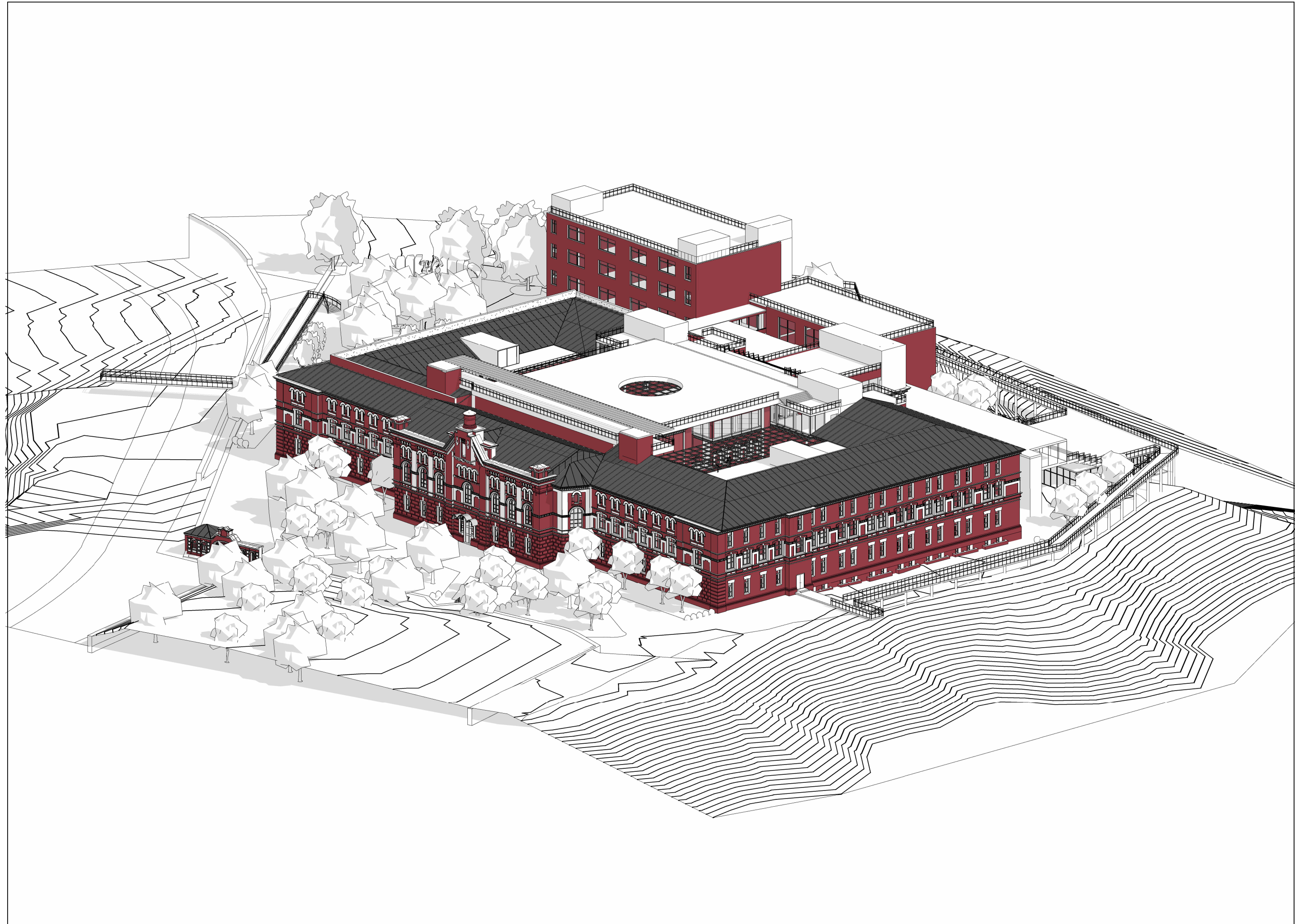
Головний фасад м 1:400

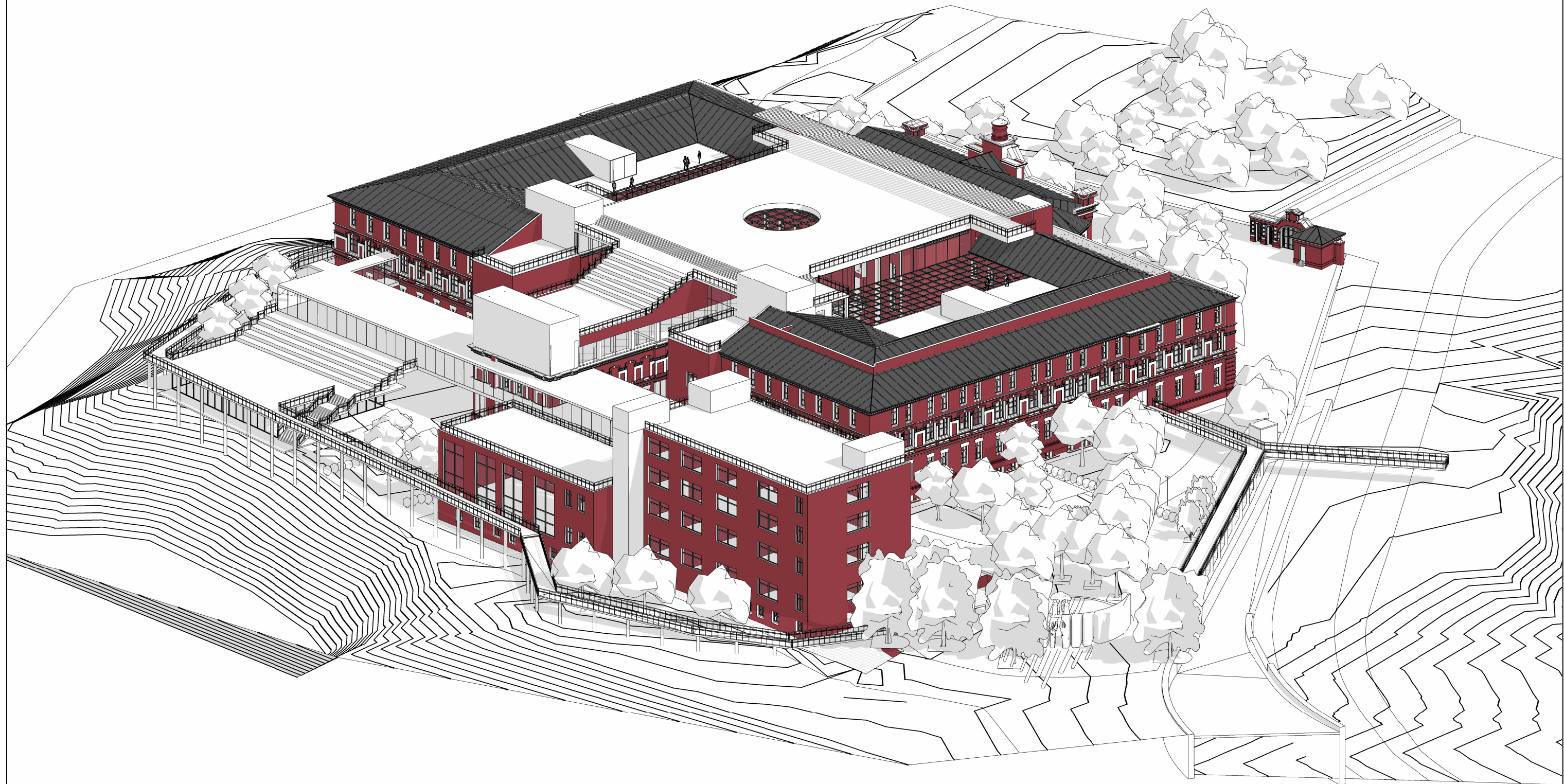

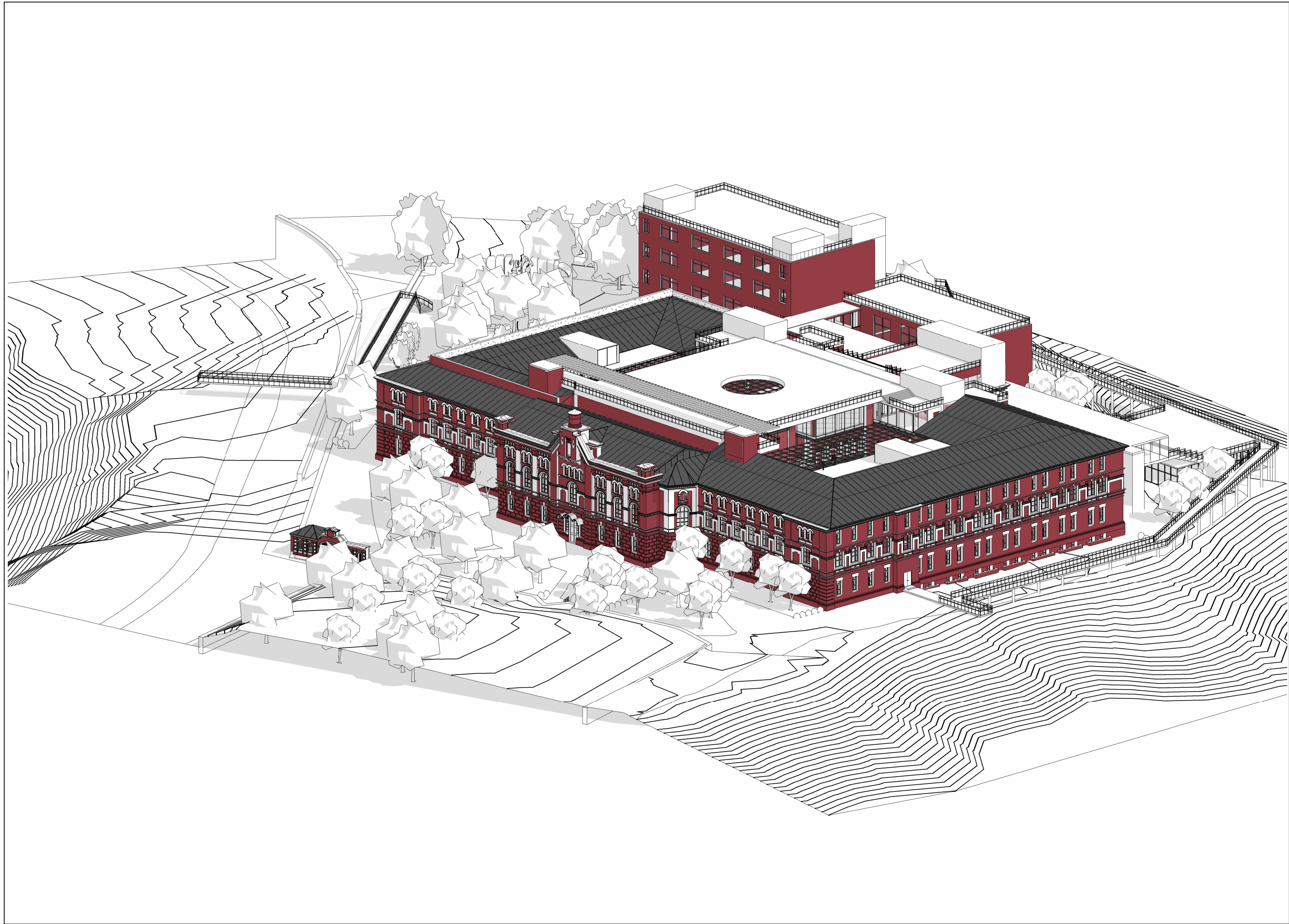
Східний фасад м 1:400

Північний фасад м 1:400

Висновки по Розділу 3

3.1. Просторові зв'язки НАОМА і міста

Будівлі НАОМА є частиною історичного центру Києва, мають потужний містобудівний і візуальний потенціал.

Їх адаптація повинна враховувати контекст, панорами й культурну важливість ділянок.

3.2. Містобудівний контекст

Академія розташована у щільному історичному середовищі, яке потрібно зберігати.

Пропоновані ділянки мають різні якості — від видових до внутрішніх відокремлених — кожна може мати свою функцію.

3.3. Концепція благоустрою

Запропоновано створення “Площі мистецтв”, мезопросторів і виставкового блоку, а також адаптацію існуючих будівель.

Концепція поєднує збереження, публічність і функціональність — як архітектурне, так і соціокультурне рішення.

Загальні висновки

Адаптація пам'яток архітектури для мистецьких і освітніх потреб є важливим інструментом збереження культурної спадщини та її інтеграції в сучасне міське й освітнє середовище. Вона дозволяє продовжити життя історичних об'єктів, наповнюючи їх новими функціями без втрати автентичності.

Такий підхід сприяє сталому розвитку, формуванню поваги до історії, а також дає студентам унікальний досвід навчання в живому історичному контексті. Водночас це складний процес, що вимагає міждисциплінарної співпраці та чутливого проєктування.

Міжнародна практика доводить ефективність поєднання реставрації з новими архітектурними рішеннями. В Україні цей напрям розвивається, але потребує системної підтримки.

Загалом, адаптація пам'яток для освітніх цілей — це не лише функціональне оновлення, а й важливий культурно-виховний крок до збереження ідентичності та натхнення для нових поколінь.

